

EĞİTİM HARCAMALARINDA TÜRKİYE VE OECD ÜLKELERİ

*Mehmet Emin ALTUNDEMİR**

Özet

Eğitim, sadece birey ile sınırlı bir fayda sağlamaz, toplumun genelini de etkiler. Bu yüzden devletler, eğitimde geçirilen süreyi arttırmaya yönelik uygulamalar yapmaktadır. Aynı zamanda, incelediğimiz ülkelerin eğitim harcamalarında bir artış seyri görülmektedir. Bu çalışmada, OECD'nin kurucularından olan Türkiye'nin ve diğer OECD ülkelerinin eğitim harcamaları karşılaştırmalı olarak analiz edilmektedir. Bu analiz için 1995, 2000 ve 2004 yıllarına ait OECD verileri kullanılmıştır. İlgili yıllara ait eğitim harcamalarındaki değişim, öğrenci sayılarındaki değişim, öğrenci başına eğitim harcamalarındaki değişim ve milli gelirdeki değişimler vurgulanarak analiz derinleştirilmiştir. Eğitim kademeleri bazında, eğitim harcamalarının milli gelire oranı, öğrenci başına başına yapılan eğitim harcamaları ve eğitimin finansman kaynakları gösterilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim harcamaları, Türkiye, OECD.

Abstract

Education is a benefit that is not only limited to individuals but also affects society as whole. Since many countries have recognized this benefit, they have increased the amount of time spent on education. Education costs money and therefore many countries have had to increase their spending on education. This study compares Turkey, co founder of the OECD, to other OECD countries' educational expenditures. This study examines the OECD's data from 1995, 2000, and 2004, and highlights features such as the changes in educational spending, total number of students in educational system, the amount of educational spending per student, and GDP.

Key Words: Education expenditure, Turkey, OECD.

* Yrd. Doç. Dr., Karadeniz Teknik Üniversitesi, İİBF, Maliye Bölümü.

1. GİRİŞ

Eğitimli insana duyulan ihtiyaç zaman içinde artmıştır. Ülkeler en azından ekonomik kalkınmalarını ve gelişmelerini devam ettirebilmeleri veya hızlandırabilmeleri için insan kaynaklarını geliştirmek zorunda kalmışlardır. İnsan kaynaklarını geliştirmek amacıyla yapılan eğitim harcamaları, aynı zamanda bir yatırım olarak kabul edilmekte ve bu yatırımlar sayesinde sosyal eşitsizlikler azaltılabilmektedir (OECD 1998: 69).

Eğitim ile büyüme arasında çift yönlü bir ilişki mevcuttur. Bir taraftan büyüyen ekonomiler eğitime daha çok kaynak ayırma imkanı bulurken; diğer taraftan artan eğitim harcamaları beşeri sermayeyi geliştirdiği oranda ekonomik büyümeye katkı sağlayabilmektedir (Gillis vd., 1992: 218). Bu yüzden günümüzde OECD ülkelerinin birçoğunda lise öğretimi, tüm öğrencilerin tamamladığı bir eğitim kademesidir. Bu sayede, asgari eğitim düzeyi yükselmektedir.

Asgari eğitim düzeyini artırabilmek için uygulanan politikalar ve finansman yapıları ülkeden ülkeye değişmektedir. Ülkelerin içinde bulunduğu ekonomik şartlar, eğitim harcamalarını doğrudan etkilemektedir.

Türkiye 2001 yılında yaşadığı ekonomik kriz sonucunda, önemli bir ekonomik küçülme ile karşı karşıya kaldı. Kriz dönemlerinde eğitime yönelik bir talep artışı söz konusu olabileceği gibi aynı zamanda eğitim sisteminin insanlara kazandırdığı beceriler konusunda da tartışmalar artmaktadır. Bir taraftan, eğitim düzeyi ve eğitimli insan sayısının artırılması sonucunda insan kaynaklarının daha etkin kullanılması sağlanarak ekonomik krizden hızlı çıkış imkanı elde edilirken; diğer taraftan, ekonomik kriz sonucunda kullanılacak kaynakların azalması nedeniyle eğitimin kaynak sıkıntısı daha da artmaktadır.

Türkiye ve diğer ülkelerin, eğitim için ne kadar kaynak ayırdıklarını görebilmemiz açısından OECD ülkeleri bu çalışmada analiz edilmiştir. 1995 yılı, 2000 yılı ve 2004 yılına ait verilerin kullanıldığı bu çalışmada, ülkelerin performanslarının daha iyi kıyaslanabilmesi için, eğitim harcamalarının milli gelire oranı, öğrenci başına eğitim harcamalarının kişi başı milli gelire oranı, eğitim harcamalarının finansman kaynakları, öğrenci sayılarındaki değişim ve milli gelirdeki değişim gibi veriler kullanılarak grafik ve tablolar aracılığıyla sunulmaktadır.

2. OECD ÜLKELERİ

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (Organisation for Economic Co-operation and Development: OECD), 1961 yılında kurulan uluslararası

bir kuruluştur. 14 Aralık 1960 tarihinde imzalanan Paris Sözleşmesi'ne dayanılarak kurulan örgüt, 1948 yılında kurulmuş olan Avrupa Ekonomik İşbirliği Örgütü'nün (OEEC) yerini almıştır. İkinci dünya savaşından sonra Marshall Planı'nın uygulanmasını kolaylaştırmak amacıyla Avrupa Ekonomik İşbirliği Örgütü (OEEC) adı altında kurulan örgütün adı, 30 Eylül 1961' de Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) şeklinde değiştirilmiştir (Karluk 2002:34).

OECD'nin 30 üyesi bulunmaktadır. Kurucu üyeleri; Türkiye, Avusturya, Belçika, Kanada, Danimarka, Fransa, Almanya, Yunanistan, İzlanda, İrlanda, İtalya, Lüksemburg, Hollanda, Norveç, Portekiz, İspanya, İsveç, İsviçre, Birleşik Krallık, ABD'dir. Sonradan üye olan ülkeler ve üyelik yılları şöyledir; Japonya (1964), Finlandiya (1969), Avustralya (1971), Yeni Zellanda (1973), Meksika (1994), Çek Cumhuriyeti (1995), Macaristan (1996), Polonya (1996), Güney Kore (1996), Slovakya (2000) (OECD 2007a:127).

OECD'ye üye veya bu örgüte üyelik talebinde bulunan ülkeler, demokrasi, insan hakları ve piyasa ekonomisi çerçevesinde istikrarlı gelişimi vazgeçilmez değerler olarak benimsemişlerdir (Karluk 2002:35).

3. MİLLİ GELİR VE EĞİTİM HARCAMALARI

Eğitim, insan üzerine yapılan bir yatırım olduğundan diğer yatırımlardan farklıdır (Bulutoglu 1998:304). Eğitim sayesinde insanların üretkenliği artarken hem bireysel fayda hemde toplumsal fayda sağlanır. Kamu harcamaları tasnifinde eğitim ve sağlık harcamaları cari harcamalar sınıfında yer almasına rağmen işgücü kalitesini artırarak üretim kapasitesini olumlu etkilemesinden dolayı farklı biçimde ele alınmalıdır (Pınar, 2006:194). Bu yüzden eğitim ve sağlık harcamaları yatırım carileri olarak adlandırılmaktadır.

Tablo 1'de OECD ülkelerindeki eğitim harcamalarının GSYH'ya oranı verilmektedir. Bu tabloda 1995 yılı, 2000 yılı ve 2004 yılındaki eğitim harcamaları yer almaktadır. Tabloda eğitim kademeleri bazında yapılan harcamaların oranlarını da görebilmekteyiz. Bu kademeler, ilköğretim ve ortaöğretim ile yükseköğretim kademesi olmak üzere ilk iki sütunda yer almaktadır. Her yıla ait son sütunda ise, o yıl yapılan tüm eğitim harcamalarının GSYH'ya oranı bulunmaktadır.

Tablo 1. Eğitim Harcamalarının GSYH'ya Oranı (%)

	2004			2000			1995		
	A	B	C	A	B	C	A	B	C
Avustralya	4.2	1.6	5.9	4.2	1.5	5.6	3.7	1.7	5.5
Avusturya	3.7	1.2	5.4	3.9	1.0	5.5	4.2	1.2	6.1
Belçika	4.1	1.2	6.1	4.1	1.3	6.1	m	m	m
Kanada	m	m	m	3.3	2.3	5.9	4.5	2.3	7.0
Çek Cumh.	3.2	1.1	4.9	2.8	0.8	4.2	3.5	0.9	5.1
Danimarka	4.3	1.8	7.2	4.1	1.6	6.6	4.0	1.6	6.2
Finlandiya	3.9	1.8	6.1	3.6	1.7	5.6	4.0	1.9	6.3
Almanya	3.5	1.1	5.2	m	m	m	3.7	1.1	5.4
Yunanistan	2.2	1.1	3.4	2.3	0.7	3.1	1.8	0.5	2.3
Macaristan	3.5	1.1	5.6	2.9	1.1	4.9	3.5	1.0	5.3
İzlanda	5.4	1.2	8.0	4.7	0.9	6.1	m	m	m
İrlanda	3.4	1.2	4.6	2.9	1.5	4.5	3.8	1.3	5.2
İtalya	3.4	0.9	4.9	3.2	0.9	4.8	m	0.7	m
Japonya	2.9	1.3	4.8	3.0	1.3	4.8	3.1	1.1	4.7
Kore	4.4	2.3	7.2	4.0	2.6	7.1	m	m	m
Meksika	4.3	1.3	6.4	3.8	1.1	5.5	4.0	1.1	5.6
Hollanda	3.4	1.3	5.1	3.0	1.2	4.5	3.0	1.4	4.8
Norveç	4.2	1.4	6.2	3.8	1.3	5.4	4.3	1.7	6.3
Polonya	3.8	1.5	6.0	3.9	1.1	5.6	m	m	m
Portekiz	3.8	1.0	5.4	3.9	1.0	5.4	3.6	0.9	5.0
Slovak Cumh.	3.0	1.1	4.8	2.7	0.8	4.0	3.0	0.7	4.6
İspanya	3.0	1.2	4.7	3.2	1.1	4.8	3.8	1.0	5.3
İsveç	4.5	1.8	6.7	4.3	1.6	6.4	4.1	1.6	6.2
İsviçre	4.5	1.6	6.2	4.1	1.1	5.8	4.6	0.9	6.0
Türkiye	3.1	1.0	4.1	2.4	1.0	3.4	1.7	0.7	2.4
Birleşik Krallık	4.4	1.1	5.9	3.6	1.0	5.0	3.9	1.2	5.5
ABD	4.1	2.9	7.4	3.9	2.7	7.0	3.9	2.4	6.6
OECD ortalama	3.8	1.4	5.8	~	~	~	~	~	~
OECD toplam	3.8	1.9	6.2	~	~	~	~	~	~
OECD (20 ülke)	3.7	1.4	5.5	3.4	1.3	5.1	3.6	1.2	5.3

Not: A: İlköğretim ve Ortaöğretim; B: Yükseköğretim; C: Eğitimin Tamamı
m: veri yok

Kaynak: OECD (2007), *Education at a Glance 2007 : OECD Indicators*, OECD, Paris, s.205.

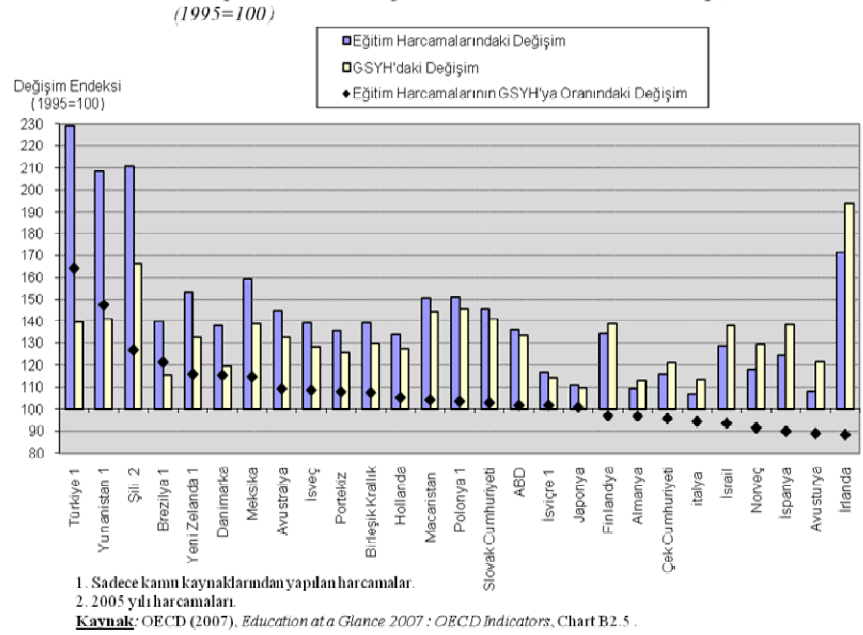
Türkiye'de 1990 yılında eğitim harcamalarının GSYH'ya oranı yüzde 3.2 iken (OECD 1998:81), Tablo 1'den görüleceği üzere 1995 yılında yüzde 2.4 düşmüş, 2000 yılında yüzde 3.4'e ve 2004 yılında ise yüzde 4.1'e yükselmiştir. Artış seyri göstermesine rağmen OECD ortalamasının gerisinde kalmıştır. Özellikle yükseköğretim ile ilgili oran, 1995 yılında yüzde 0.7'den 2000 yılında yüzde 1 seviyesine yükselmiş ve 2004 yılında bu seviyelerde kalmıştır. Dolayısıyla yükseköğretimde OECD toplamındaki yüzde 1.9 oranın çok gerisinde kalmıştır.

Aslında Türkiye’de yükseköğretim harcamaları, mutlak anlamda artıyor olmasına rağmen GSYH’daki artıştan daha yüksek bir artış sağlanamadığı için bu sonuç ortaya çıkmıştır. 1995 baz alındığında Türkiye, 2004 yılında yükseköğretim harcamalarında yüzde 91 artış ile OECD içinde beşinci en yüksek artışı sağlayan ülke olmuştur. İlköğretim ve ortaöğretimde ise yüzde 143’lük artış oranı ile, en yüksek artışı sağlayan ülkedir.

OECD üyesi ülkelerde eğitim harcamaları devamlı olarak artmıştır- OECD ortalamasına göre yüzde 42’lik artış- ancak OECD ortalamasına bakıldığında Türkiye’dekinden farklı olarak yükseköğretim harcamaları, ilköğretim ve ortaöğretimden daha fazla artmıştır (OECD, 2007: 207). Fakat Tablo 1’den görüleceği üzere OECD toplamında eğitim harcamalarının yaklaşık üçte ikisi, ilköğretim ve ortaöğretim harcamalarıdır. OECD toplamında eğitim harcamalarının GSYH’ya oranı 2004 yılında ilköğretim ve ortaöğretim için yüzde 3.8 iken, yükseköğretimde yüzde 1.9’dur.

OECD ülkeleri, 2004 yılı itibariyle toplam GSYH’nın yüzde 6.2’sini eğitime harcamaktadırlar. OECD’ye üye veya ortak üye konumundaki 24 ülkenin üçte birinde 2004 yılındaki eğitim harcamalarının milli gelir içindeki payı 1995’e göre daha düşük olmuştur. Bu ülkelerde eğitim harcamalarındaki artış, milli gelir artışının gerisinde kalmıştır. OECD’ye üye ülkeler içinde 2004 yılında milli gelirine oranla en yüksek eğitim harcaması yapan ülkeler, İzlanda, Kore, Danimarka ve ABD’dir. Bu ülkelerde eğitim harcamalarının GSYH’ya oranı yüzde 7’den daha yüksektir. Milli gelire göre en düşük eğitim harcaması yapan ülke yüzde 3.4 ile Yunanistan ve daha sonra yüzde 4.1 ile Türkiye’dir.

Ülkeler açısından Tablo 1’de ortaya çıkan durumun daha net görüntüsünü Grafik 1’de görebiliyoruz. Çünkü Grafik 1’de, ülkelerin 2004 yılındaki eğitim harcamalarının 1995 yılına göre ne kadar artış gösterdiği ve bu dönem içinde GSYH’daki değişimi görmek mümkün.

Grafik 1.

1995'e Göre 2004 Yılında Eğitim Harcamaları ve GSYH'deki Değişim

Grafikte yer alan tüm ülkelerde on yıllık süre zarfında, hem GSYH'da hem de eğitim harcamalarında artış sağlandığı görülmektedir. Böylece eğitim harcamalarının artış eğiliminde olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. OECD üyesi veya ortak üye konumundaki 27 ülkenin 9'unda eğitim harcamalarındaki artışa rağmen 2004 yılındaki eğitim harcamalarının GSYH'ya oranında 1995'e göre düşüş olmuştur. Örneğin, İrlanda'da milli gelirdeki çok güçlü artışın etkisiyle eğitim harcamalarında 1995'e göre yüzde 70'den fazla sağlanmış olan artış görünmez olmuştur. Halbuki İrlanda'nın eğitim harcamalarında sağladığı artış, grafikte yer alan ülkeler arasında dördüncü en yüksek artıştır.

Türkiye ise milli gelirdeki önemli artışa rağmen, eğitim harcamalarının GSYH'ya oranında en fazla yükseliş sağlayan ülke olmuştur. Ülkemiz, eğitim harcamalarında yaklaşık yüzde 130 oranında gerçekleştirdiği artış ile bu sonuca ulaşmıştır.

4. EĞİTİMİN FİNANSMANINDA KAMU KAYNAKLARI VE ÖZEL KAYNAKLAR

Birçok kamu hizmetinde olduğu gibi, eğitimde de kaynak sıkıntısı yaşanmaktadır. Özellikle ekonomik kriz dönemlerinde bu sıkıntı daha da artmakta ve kamu bütçelerindeki kısıtlamaların etkisi eğitime yansiyabilmektedir. Kaynakların arttırılabilme imkanı var mıdır? Bu sorunun cevabını Tablo 2'yi inceleyerek bulmaya çalışacağız.

Tablo 2. Finansman Kaynakları İtibariyle 2004 Yılı Eğitim Harcamaları

(GSYH'ya Oranı (%))									
	A			B			C		
	Kamu	Özel	Toplam	Kamu	Özel	Toplam	Kamu	Özel	Toplam
Avustralya	3.5	0.7	4.2	0.8	0.8	1.6	4.3	1.6	5.9
Avusturya	3.6	0.2	3.7	1.1	0.1	1.2	5.0	0.4	5.4
Belçika	4.0	0.2	4.1	1.2	0.1	1.2	5.8	0.2	6.1
Çek Cumh.	2.8	0.4	3.2	0.9	0.2	1.1	4.2	0.6	4.9
Danimarka	4.2	0.1	4.3	1.8	0.1	1.8	6.9	0.3	7.2
Finlandiya	3.9	n	3.9	1.7	0.1	1.8	6.0	0.1	6.1
Fransa	3.9	0.2	4.1	1.2	0.2	1.3	5.7	0.4	6.1
Almanya	2.8	0.6	3.5	1.0	0.1	1.1	4.3	0.9	5.2
Yunanistan	2.1	0.1	2.2	1.1	n	1.1	3.3	0.2	3.4
Macaristan	3.3	0.2	3.5	0.9	0.2	1.1	5.1	0.5	5.6
İzlanda	5.2	0.2	5.4	1.1	0.1	1.2	7.2	0.7	8.0
İrlanda	3.3	0.1	3.4	1.0	0.1	1.2	4.3	0.3	4.6
İtalya	3.3	0.1	3.4	0.7	0.3	0.9	4.4	0.5	4.9
Japonya	2.7	0.3	2.9	0.5	0.8	1.3	3.5	1.2	4.8
Kore	3.5	0.9	4.4	0.5	1.8	2.3	4.4	2.8	7.2
Meksika	3.6	0.7	4.3	0.9	0.4	1.3	5.2	1.2	6.4
Hollanda	3.3	0.2	3.4	1.0	0.3	1.3	4.6	0.5	5.1
Yeni Zelanda	4.4	0.6	5.0	0.9	0.6	1.4	5.6	1.3	6.9
Polonya	3.7	0.1	3.8	1.1	0.4	1.5	5.4	0.6	6.0
Portekiz	3.8	n	3.8	0.9	0.1	1.0	5.3	0.1	5.4
Slovak Cumh.	2.6	0.5	3.0	0.9	0.2	1.1	4.0	0.8	4.8
İspanya	2.8	0.2	3.0	0.9	0.3	1.2	4.2	0.6	4.7
İsveç	4.5	n	4.5	1.6	0.2	1.8	6.5	0.2	6.7
İsviçre	3.9	0.6	4.5	1.6	m	m	5.9	m	m
Türkiye	2.9	0.2	3.1	0.9	0.1	1.0	3.8	0.3	4.1
Birleşik Krallık	3.8	0.6	4.4	0.8	0.3	1.1	5.0	1.0	5.9
ABD	3.7	0.4	4.1	1.0	1.9	2.9	5.1	2.3	7.4
OECD ortalama	3.6	0.3	3.8	1.0	0.4	1.4	5.0	0.7	5.7
OECD toplam	3.4	0.4	3.8	0.9	1.0	1.9	4.7	1.4	6.2

Not: A: İlköğretim ve Ortaöğretim; B: Yükseköğretim; C: Eğitimin Tamamı
m: veri yok n: sıfır veya önemsiz veri

Kaynak: OECD (2007), *Education at a Glance 2007: OECD Indicators*, OECD, Paris, s.208.

Aslında milli gelir ve eğitim harcamaları başlığı altında yukarıda bazı ülkelerin eğitim harcamalarının yetersiz olduğunu ve OECD ortalamasının altında kaldıkları ifade edilmişti. Orada, eğitim harcamalarının ne kadar artırılması gerektiği; yani, eğitim harcamalarında üst limit konusunda bir fikir edinmiştik.

Şimdi ise Tablo 2'den yararlanarak kamu kaynakları veya özel kaynakların eğitimin finansmanında ne oranda kullanıldığını OECD ülkelerindeki kaynak yapısına bakarak anlamaya çalışacağız. Tablo 2'deki veriler, 2004 yılına ait olup eğitimin tamamıyla ilgili kaynak dağılımının yanısıra, ilköğretim ve ortaöğretim eğitim kademeleri ile yükseköğretim kademesine ait kaynak dağılımını da vermektedir.

OECD ülkeleri bir bütün (OECD toplam) olarak düşünüldüğünde milli gelirden eğitime ayrılan pay yüzde 6.2'dir. Bu payın dörtte üçü kamu kaynaklarından, dörtte biri ise özel kaynaklardan sağlanmaktadır. OECD ortalamasında ise eğitime ayrılan pay yüzde 5.7 olup, bu payın yüzde 87'si kamu kaynaklarından sağlanırken, yüzde 13'ü özel kaynaklardan sağlanmaktadır. Dolayısıyla kamu kaynakları önemli ölçüde eğitimin finansmanında kullanılmaktadır.

Eğitime, milli gelirden en fazla kaynak ayıran ülkeler sırasıyla, İzlanda, Danimarka, Kore ve ABD'dir. Bu dört ülkenin verilerini incelediğimizde üç farklı kaynak yapısından söz edebiliyoruz. Şöyleki, İzlanda milli gelirinin yüzde 8'ini eğitime ayırır iken özel kaynaklarda OECD ortalamasını yakalarak milli gelirin yüzde 0.7'si ve kamu kaynaklarında ise en yüksek payı sağlayan ülke ünvanıyla yüzde 7.2 ile birinci sıradadır. Danimarka, en fazla kamu kaynağı kullanan ülkeler (Finlandiya ve İsveç gibi) arasında yer alarak milli gelirden eğitime ayırdığı pay yüzde 7.2 olmasına rağmen özel kaynak kullanımı açısından OECD ortalamasının çok altındadır. Kore ve ABD'de ise benzer bir yapı söz konusudur. Her iki ülke, eğitimin finansmanında en fazla özel kaynak kullanan ülkelerdir.

ABD, eğitimin özelleştirilmesinde gelişmiş ülkeler arasında bir modeldir denilebilir (St John 2006:9). Kore ve ABD'de özel kaynaklar, daha çok yükseköğretim kademesinde yoğunlaşmaktadır. Bunun sonucunda her iki ülke, OECD ülkeleri içerisinde milli gelirden yükseköğretime en fazla pay ayıran ülkeler olmuşlardır. OECD ortalaması yüzde 0.7 iken Kore, milli gelirinin yüzde 2.3'ünü; ABD ise, yüzde 2.9'unu yükseköğretime ayırmıştır. Hem Tablo 2'den hem de OECD (2005:188) yayınında görüleceği gibi yükseköğretim, özel kaynak kullanımına daha uygun bir eğitim kademesidir.

OECD verilerinden farklı olarak Dünya Bankası raporuna (2005:30) göre Türkiye, 2002 yılında toplam eğitim harcamalarının(özel ve kamu harcamaları toplamı) GYSH'ya oranı yüzde 7 civarında olup Amerika

Birleşik Devletleri ve Danimarka'dan sonra eğitime en fazla pay ayıran üçüncü ülke konumundadır.

Türkiye'de eğitimin finansmanında-diğer birçok OECD ülkesinde olduğu gibi-ağırlıklı olarak kamu kaynakları kullanılmaktadır ve bu oran yüzde 93 civarındadır. Milli gelire oranla özel kaynak kullanımı, OECD ortalamasının yarısından bile azdır. 2002 yılında toplam kaynaklar içinde özel kaynak payı, yüzde 10 civarında (OECD 2005:188) ve hala aynı seviyelerdedir. Ancak Dünya Bankası raporuna (2005:30) göre, 2002 yılında Türkiye'deki eğitim harcamalarında kullanılan özel kaynak payı, yüzde 36 civarındadır.

Ülkemizde eğitime ayrılan kaynakların yetersizliği, OECD verileri ile daha net görülmektedir. Eğitim için, hem kamu kaynaklarının hem de özel kaynakların artırılması gerekmektedir. Özellikle yükseköğretimde, özel kaynakların kullanımını artıracak uygulamalara öncelik verilebilir.

5. ÖĞRENCİ BAŞINA EĞİTİM HARCAMALARI

Eğitimde önemli bir gösterge, öğrenci başına yapılan eğitim harcamaları göstergesidir. Çünkü bu gösterge sayesinde eğitimin değişik kademelerinde öğrenim gören farklı sayıdaki öğrenci için yapılan harcama miktarına ulaşılabilmekte ve bu sayede ülkeler arası karşılaştırmalar yapılabilmektedir.

Tablo 3'de OECD üyesi ülkelerin 2004 yılında öğrenci başına yaptıkları eğitim harcamalarını görebiliyoruz. Tabloda yer alan veriler, ABD doları cinsinden olup satın alma gücü paritesi kullanılarak OECD tarafından hesaplanmıştır. Bu hesaplamayı etkileyen faktörler ise, ülkelerin milli gelirleri, kayıtlı öğrenci sayıları ve eğitim harcamalarıdır.

Bir bütün olarak (OECD toplam) OECD ülkelerinin toplam eğitim harcamaları, öğrenci başına 7572 dolar olmuş. Eğitim kademeleri yani ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretimdeki öğrenci başına eğitim harcamaları sırasıyla, 5331 dolar, 7163 dolar ve 11443 dolar olmuştur. Yüksek harcama yapan bazı OECD ülkelerinin hesaplamalardaki etkisini azaltan OECD ortalamasına bakacak olursak; eğitimin genelinde öğrenci başına harcama miktarı 7061 dolara düşmektedir. Eğitim kademelerindeki OECD ortalaması ilköğretimde 5832 dolar, ortaöğretimde 7276 dolar ve yükseköğretimde 7951 dolar olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 3. 2004 Yılı Öğrenci Başına Yıllık Eğitim Harcamaları

(GSYH'nın satın alma gücü paritesi kullanılarak hesaplanan değerinin USD karşılığı)				
	İlkoğretim	Ortaöğretim	Yükseköğretim(2)	Tüm Eğitim Kademelerinde
Avustralya	5,776	8,160	10,250	8,053
Avusturya	7,669	9,446	9,595	9,803
Belçika	6,636	7,751	7,920	8,019
Çek Cumhuriyeti	2,791	4,779	5,711	4,484
Danimarka	8,081	8,849	11,387	9,766
Finlandiya	5,581	7,441	7,697	7,798
Fransa	5,082	8,737	7,372	7,880
Almanya	4,948	7,576	7,724	7,802
Yunanistan	4,595	5,213	4,521	5,135
Macaristan (1)	3,841	3,692	5,607	4,326
İzlanda	8,434	7,721	m	8,264
İrlanda	5,422	7,110	7,445	6,713
İtalya (1)	7,390	7,843	4,812	7,723
Japonya	6,551	7,615	m	8,148
Kore	4,490	6,761	6,154	5,994
Lüksemburg (1)	13,458	17,876	m	m
Meksika	1,694	1,922	4,834	2,128
Hollanda	6,222	7,541	8,637	7,999
Yeni Zelanda	5,190	6,299	8,240	6,298
Norveç	8,533	11,109	10,449	10,721
Polonya(1)	3,130	2,889	3,893	3,323
Portekiz (1)	4,681	6,168	m	5,809
Slovak Cumhr.	2,073	2,744	5,940	3,058
İspanya	4,965	6,701	6,853	6,599
İsveç	7,469	8,039	8,355	9,085
İsviçre (1)	8,570	12,176	12,515	11,883
Türkiye (1)	1,120	1,808	4,231	1,527
Birleşik Krallık	5,941	7,090	8,792	7,270
ABD	8,805	9,938	19,842	12,092
OECD ortalama	5,832	7,276	7,951	7,061
OECD toplam	5,331	7,163	11,443	7,572

(1) Sadece kamu eğitim kurumları m: veri yok

(2) Araştırma ve geliştirme faaliyetleri hariç

Kaynak: OECD (2007), *Education at a Glance 2007 : OECD Indicators*, s.186.

Türkiye, yükseköğretim kademesi hariç diğer eğitim kademelerinde ve eğitimin genelinde en az harcama yapan ülke konumundadır. İlköğretimde öğrenci başına yapılan harcama miktarı 1120 dolar, ortaöğretimde 1808 dolar, yükseköğretimde 4231 dolar ve eğitimin genelinde 1527 dolardır. Ülkemizde öğrenci başına yapılan eğitim harcamalarını OECD ortalaması ile oranladığımızda, ilköğretimde yüzde 19, ortaöğretimde yüzde 25 ve yükseköğretimde yüzde 53 seviyelerindedir.

Öğrenci başına en yüksek harcama yapan ülke, yükseköğretim harcamalarının etkisiyle, ABD'dir. Tabloda yer alan, Lüksemburg hariç, 28 OECD ülkesinden 9'unun öğrenci başına yaptığı eğitim harcaması 6000 doların altında, diğer 9 üye ülkenin harcamaları 6000 dolar ile 8000 dolar arasında ve geri kalan 10 ülkenin yaptığı harcama miktarı 8000 doların üstündedir.

İlköğretimde ve ortaöğretimde öğrenci başına en yüksek harcama yapan ülke Lüksemburg'dur. İlköğretimde 4000 doların altında harcama yapan ülkeler, Türkiye, Meksika, Slovak Cumhuriyeti, Çek Cumhuriyeti, Polonya ve Macaristan'dır. Bu ülkeler, ortaöğretimde de öğrenci başına en az harcama yapan ülkelerdir. Tablodaki 29 ülkenin 13'ü ortaöğretimde 6000 dolar ile 8000 dolar arasında öğrenci başına harcama yapmaktadır.

Yükseköğretimde öğrenci başına en yüksek harcama yapan ülke, ABD'dir ve diğer en fazla harcama yapan ülkeler ise 10000 doların üstünde harcama miktarı ile Avustralya, Norveç, Danimarka ve İsviçre'dir. En az harcama yapan ülkeler, 5000 doların altında harcama miktarı ile, Polonya, Türkiye, Yunanistan, İtalya ve Meksika'dır.

OECD ülkeleri ilk ve ortaöğretimin tamamında öğrenci başına ortalama olarak 81.485 dolar harcamaktadır. Bu ortalama Meksika, Polonya, Slovak Cumhuriyeti ve Türkiye'de 40.000 doların altında olup Avusturya, Danimarka, İzlanda, Lüksemburg, Norveç, İsviçre ve ABD'de 100.000 dolar veya üzeri arasında değişiyor (OECD 2007:171).

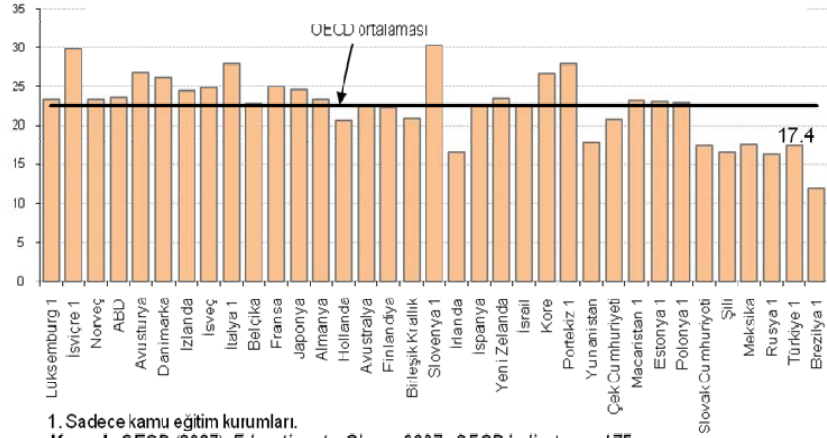
Öğrenci başına yapılan harcamanın düşük olması, öğrenci başarısının düşmesi anlamına gelmiyor. Örneğin, Kore ile Hollanda'nın ilköğretim ve ortaöğretimde öğrenci başına kümülatif harcamaları OECD ortalaması civarında olmasına rağmen, her iki ülke de PISA* 2003 araştırmasında en iyi performansa sahip ülkeler arasında olmuştur. Tersine duruma örnek olarak, İtalya ve Amerika Birleşik Devletlerinin öğrenci başına yaptıkları harcama 100.000 doların üstünde olmasına rağmen PISA 2003 araştırmasında ortalamanın altında bir performans sergilemişlerdir

* Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı (PISA) çalışması, on beş yaş grubundaki öğrencilerin fen bilgisi, matematik ve okuma alanında öğrendiklerini gerçek hayattaki benzerlerine uygulama becerilerini ölçmeyi amaçlamaktadır (ayrıntılı bilgi için bkz. OECD 2003:64, 85, 441).

(OECD 2007:178). PISA aynı zamanda, öğrencilerin öğrenim çıktılarını etkileyen temel politikalar hakkında fikir edinmemizi de sağlar (OECD/UNESCO 2002: 18).

Aşağıda yer alan Grafik 2’de ve Grafik 3’de, yukarıdaki Tablo 3’ün verileri kullanılarak öğrenci başına eğitim harcamalarının kişi başına GSYH’ya oranı gösterilmektedir. Böylece öğrenci başına yaptığı harcama miktarı mutlak değer olarak düşük görülen ülkelerin aslında diğer ülkelerden çok geride olmadıkları anlaşılmaktadır.

Grafik 2’de ilköğretim ve ortaöğretim için öğrenci başına eğitim harcamasının kişi başına GSYH’ya oranı yer almaktadır. OECD üyesi veya ortak üye statüsündeki 35 ülkenin verileri bu grafikte gösterilmektedir.

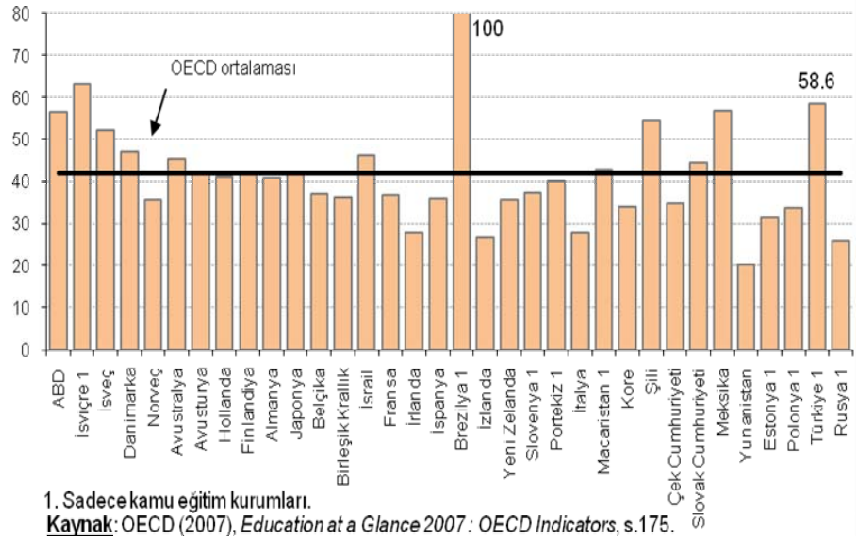
Grafik 2.
2004 Yılında İlköğretim ve Ortaöğretim İçin Yapılan Öğrenci Başına Eğitim Harcamasının Kişi Başına GSYH Oranı (%)

Grafik 2’de OECD ortalaması yüzde 22.5’dir. Kişi başına GSYH’ya göre öğrenci başına en yüksek eğitim harcaması yapan ülkeler Slovenya ve İsviçre’dir. Bu ülkelerden sonra yüzde 28 ile Portekiz ve İtalya gelmektedir. Kişi başına GSYH’ya göre öğrenci başına en az harcama yapan ülke, yüzde 12 ile Brezilya’dır. 35 ülkeden 11’i OECD ortalamasının altındadır.

Türkiye, ilköğretim ve ortaöğretimde öğrenci başına mutlak değer olarak en az harcama yapan ülke iken Grafik 2’de Brezilya, Rusya, Şili ve İrlanda’yı geride bırakmıştır ve Yunanistan, Meksika ve Slovak Cumhuriyeti ile aynı seviyededir.

Grafik 3’de ise yükseköğretim için öğrenci başına eğitim harcamasının kişi başına GSYH’ya oranı yer almaktadır. OECD üyesi veya ortak üye statüsündeki 34 ülkenin verileri bu grafikte gösterilmektedir. OECD ortalaması, yüzde 42 civarındadır. 34 ülkenin 17’si OECD ortalamasının altındadır.

Yükseköğretim kademesinde ülkelerin farklılıkları daha belirgin olarak görülmektedir. Kişi başına milli gelire oranla öğrenci başına en yüksek harcamayı, Brezilya yapmaktadır. Brezilya’nın yükseköğretimde öğrenci başına düşen harcamalarının kişi başına milli gelirin yüzde 100’ne ulaşmasındaki etken, yükseköğretimdeki öğrenci sayısının toplam öğrenciler içinde yüzde 2.6 olmasından kaynaklanmaktadır (OECD 2007:188).

Grafik 3.

2004 Yılında Yükseköğretimde Öğrenci Başına Yapılan Eğitim Harcamasının Kişi Başına GSYH'ya Oranı (%)

Yüzde 50'nin üzerinde harcama yapan ülkeler arasında İsviçre, ABD ve İsveç gibi gelişmiş ülkelerin yanı sıra, Türkiye, Meksika ve Şili gibi gelişmekte olan ülkeler de bulunmaktadır. Gelişmekte olan ülkeler için kendi potansiyellerini en üst seviyede kullanan ülkeler olarak değerlendirebiliriz. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde kişi başına milli gelir artışı sözkonusu

olduğunda, aynı harcama seviyesini koruyup koruyamayacaklarının cevabını şuan için bilemiyoruz.

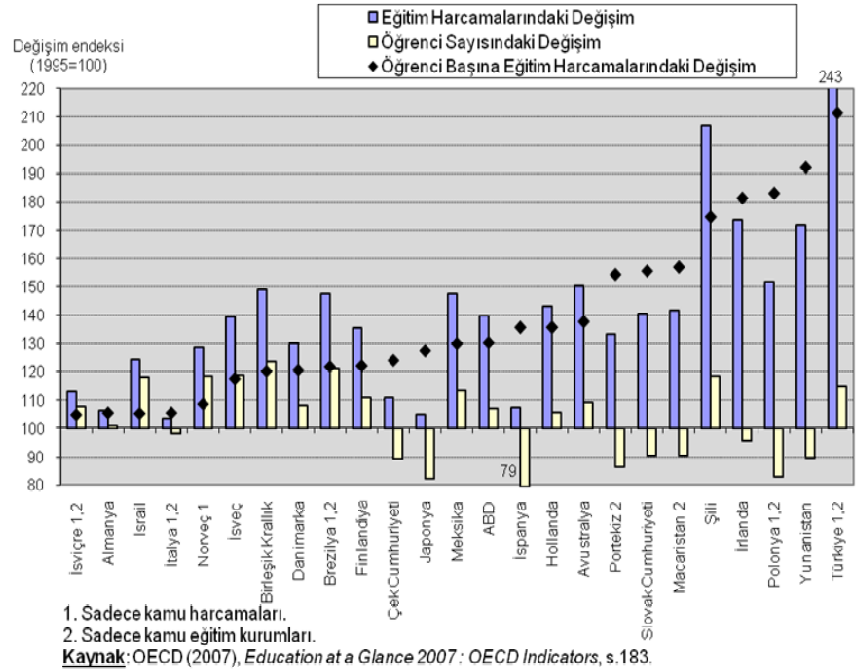
Grafik 3'e göre en düşük oran, yüzde 20 ile Yunanistan'a aittir. Daha sonra Rusya ile İzlanda ve İtalya ile İrlanda gelmektedir.

Diğer taraftan eğitim harcamalarının miktarı, tek bir faktöre bağlı değildir. Öğretmenlerin maaşları, öğrenim süreleri, eğitim araç ve gereçleri, okul inşaatları gibi faktörlerden söz edebiliriz. Önemli bir faktör ise, nüfus ve eğitim yapısına bağlı olarak değişen öğrenci sayıdır. 2004 yılında öğrenci başına yapılan eğitim harcamaları ile ilgili yukarıda ülkeler arası bazı karşılaştırmalar yapmıştık.

Grafik 4 ve Grafik 5'te on yıl öncesine göre yani, 1995'e göre 2004 yılındaki öğrenci sayıları ve eğitim harcamalarındaki değişimi görebiliyoruz. Böylece kritik soru olan, on yıllık süre içinde ortaya çıkan öğrenci başına eğitim harcamalarındaki değişimin en önemli nedeni, öğrenci sayısındaki değişim mi yoksa eğitim harcamalarındaki değişim mi sorusuna cevap bulabiliyoruz.

Grafik 4'de ilköğretim ve ortaöğretimdeki değişimler gösterilmektedir. Tüm ülkelerde öğrenci başına eğitim harcamalarında artış olmuş ve 25 ülkenin 19'unda yüzde 20'nin üzerinde bir artış gerçekleşmiştir. En yüksek artışı gösteren ülke, Türkiye'dir. Yüzde 70'in üzerinde artış gösteren diğer ülkeler, Yunanistan, Polonya, İrlanda ve Şili'dir. Yüzde 50'nin üzerinde artış gösterenler, Macaristan, Slovak Cumhuriyeti ve Portekiz'dir. Ancak en yüksek oranda öğrenci başına eğitim harcamalarında artış gösteren bu 8 ülkeden Türkiye ve Şili hariç diğerlerinde, öğrenci sayısındaki azalış dikkati çekmektedir. İspanya, Japonya, Çek Cumhuriyeti ve İtalya'nın öğrenci sayılarında da azalma olmuştur. Böylece grafikte yer alan 25 ülkenin 10'unda, 1995 yılına göre 2004 yılında, öğrenci sayılarında azalma görülmüştür.

Öğrenci başına eğitim harcamasında en az artış, yüzde 10'un altında kalarak, İtalya, İsrail, Almanya ve İsviçre'de görülmüştür. Özellikle İsviçre ve İsrail'de öğrenci sayısındaki artışın eğitim harcamalarındaki artışa yakın olması bu ülkelerde öğrenci başına eğitim harcamaları artışını düşük tutmuştur. Halbuki Japonya ve İspanya'da eğitim harcamalarında çok az bir artış olmasına rağmen öğrenci sayısındaki azalışın etkisiyle öğrenci başına eğitim harcamalarında artış daha yüksek gerçekleşmiştir.

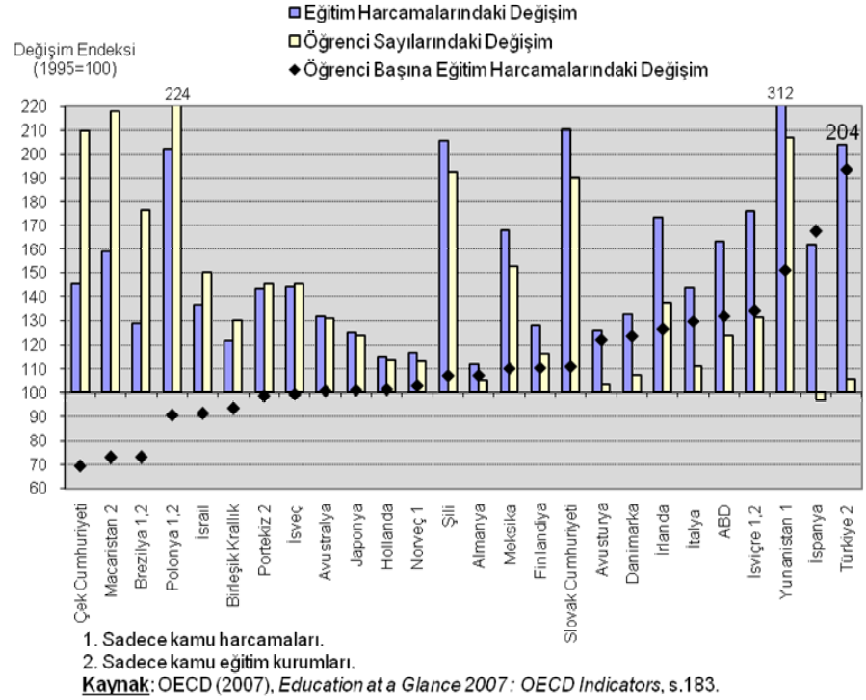
Grafik 4.

İlköğretim ve Ortaöğretimde Öğrenci Sayısındaki Değişim ve Öğrenci Başına Eğitim Harcamalarındaki Değişim (1995'e göre 2004 Yılı)

1995 yılına göre 2004 yılında, ilköğretim ve ortaöğretim eğitim harcamalarında tüm ülkelerde artış olmuştur. 25 ülkenin 19'unda yüzde 20'den daha yüksek oranda artış gerçekleşir iken, en yüksek artış oranı yüzde 143 ile Türkiye'ye aittir. Eğitim harcamalarının artış eğilimli bir nitelik arz etmesi, öğrenci sayısı çok değişmemesine rağmen Almanya ve İtalya'da görebildiğimiz gibi; öğrenci sayısı önemli ölçüde azalmış olan İspanya, Japonya, Polonya ve Portekiz'de de görebiliyoruz. Eğitim harcamalarının artışında, öğrenci sayısının tek faktör olmadığı sonucuna buradan ulaşabiliriz.

Grafik 5, yükseköğretim ile ilgili olup 1995 yılına göre 2004 yılında eğitim harcamalarındaki değişim ve öğrenci sayısındaki değişim ile bunlara bağlı olarak öğrenci başına eğitim harcamalarındaki değişimi görebiliyoruz.

Tüm ülkelerde yükseköğretim harcamalarında artış sözkonusudur ve en düşük artış oranı yüzde 12 ile Almanya'da gerçekleşmiştir. Grafikte yer alan 26 ülkeden Almanya, Norveç ve Hollanda hariç 23 ülkede yükseköğretim harcamalarında yüzde 20'den fazla artış görülmüştür. En yüksek artış oranı ise, yüzde 212 ile Yunanistan'a aittir. Yunanistan ile birlikte yüzde 100'ün üzerinde yükseköğretim harcamalarında artış sağlayan ülkeler, Polonya, Şili, Slovak Cumhuriyeti ve Türkiye'dir.

Grafik 5.

Yükseköğretimde Öğrenci Sayısındaki Değişim ve Öğrenci Başına Eğitim Harcamalarındaki Değişim (1995'e göre 2004 Yılı)

Yükseköğretimde öğrenci sayısındaki değişim incelendiğinde, İspanya'da yüzde 3 civarındaki azalma hariç, diğer ülkelerdeki öğrenci sayılarında artış sözkonusudur. Yüzde 124'lük artış oranı ile en yüksek artışı gösteren Polonyanın yanısıra Çek Cumhuriyeti, Macaristan ve Yunanistan'da yüzde 100'ün üzerinde öğrenci sayılarında artış olmuştur.

1995'ten 2004'e kadar ki on yıllık süre zarfında, özellikle gelişmekte olan ülkelerde öğrenci sayılarında yüksek oranlarda artış olmuş ve gelişmiş ülkelerdeki artış oranı ise, yüzde 10 ile yüzde 30 arasında değişmiştir.

Öğrenci başına yükseköğretim harcamalarında 26 ülkeden 8'inde azalma görülmüştür. Bu ülkeler arasında öğrenci sayısı en fazla artış gösteren Polonya, Macaristan ve Çek Cumhuriyeti gibi ülkeler de bulunmaktadır. Öğrenci başına harcamalardaki azalış, Çek Cumhuriyeti, Macaristan ve Brezilyada yüzde 30'lara ulaşmıştır. En yüksek artış oranı, yüzde 93 ile Türkiye'de görülmüştür. Öğrenci başına yükseköğretim harcamasında en yüksek artışın ülkemizde gerçekleşmiş olmasını sağlayan, aynı dönemde yükseköğretim harcamalarında yüzde 104'lük artışın yanısıra öğrenci sayısındaki artış oranının yüzde 5 civarında kalmasıdır.

Böylece Türkiye, 1995 yılına göre 2004 yılında hem ilköğretim ve ortaöğretimde hem de yükseköğretimde OECD ülkeleri içerisinde öğrenci başına yapılan eğitim harcamalarında en yüksek artışı sağlayan ülke olmuştur. Aynı zamanda ilköğretim ve ortaöğretimde harcamalarında en yüksek artışı sağlayan ülke olması ve yükseköğretim harcamalarında ise en fazla artış sağlayan ülkeler arasında yer almış olması dikkat çekicidir.

6. SONUÇ

OECD'nin kurucuları arasında yer alan Türkiye'nin eğitim harcamaları bakımından bulunduğu konumu tespit edebilmek amacıyla, OECD verilerinden yararlanarak, diğer OECD ülkeleri ile karşılaştırmalı bir analizi bu çalışmada sunulmaktadır. OECD, sanayileşmiş ülkelerin yer aldığı uluslararası bir örgüttür. OECD'ye üye ülkelerin birçoğu ekonomik kalkınmalarını tamamlamış ve sosyal göstergeler bakımından dünyanın önde gelen ülkeleridir.

Eğitim ise, nitelikli beşeri sermayenin oluşmasında, ekonomik büyüme ve kalkınmanın sağlanmasında, gelir dağılımında, hayat standartlarının yükseltilmesinde, sosyal eşitsizliklerin azaltılmasında ve daha birçok konuda etkisi olan önemli bir faktördür. Bu nedenle devletler, bir anlamda ulusal egemenliğin yansıma alanı olarak kabul ettikleri eğitim konusunda, ülke çıkarlarına uygun ve bağımsız politikalar uygulamaktadırlar.

Eğitim sistemlerinin farklılığı ve eğitim ile ilgili uygulamaların ülkeden ülkeye değişmesi, ülkeler arasındaki karşılaştırmaları zorlaştırırsa bile, enazından harcama miktarları ve bu harcamaların belli kriterlere göre karşılaştırmasını yapmak daha kolay olmaktadır.

Bu çalışmada ilk önce, milli gelirden eğitime ayrılan pay incelenmiştir. 1995, 2000 ve 2004 yıllarını kapsayan bu inceleme

sonucunda, Türkiye 1995 yüzde 2.4 pay ayırırken 2004 yılında yüzde 4.1'e yükseltmiş olmasına rağmen OECD ortalamasının gerisinde kalmıştır. Özellikle yükseköğretim harcamalarının milli gelire oranında, 2000 yılı ile 2004 yılı arasında artış sağlanamamıştır. Diğer taraftan, 1995'e göre 2004 yılına baktığımızda, analizi yapılan tüm ülkelerin eğitim harcamaları ve milli gelirleri artmıştır. Türkiye, hem eğitim harcamalarında hemde eğitim harcamalarının milli gelire oranında en yüksek artışı sağlayan ülke olmuştur.

Eğitime ayrılan kaynakların yetersizliği konusunda, gelişmiş ülkeler dâhil olmak üzere, tartışmalar devam etmektedir. Eğitimin mevcut kaynak yapısına baktığımızda, OECD ortalamasına göre, yüzde 87'si kamu kaynaklarından sağlanmaktadır. Özel kaynaklar daha yoğun olarak yükseköğretim kademesinde kullanılmaktadır. Türkiye'de ise, kamu kaynaklarının eğitim harcamalarındaki payı yüzde 93 civarındadır.

Öğrenci başına yapılan eğitim harcaması bakımından 2004 yılında en az harcamayı yapan ülke, 1527 dolar ile Türkiye'dir. Türkiye'nin öğrenci başına yaptığı harcamayı OECD ortalamalarına oranladığımızda ilköğretimde yüzde 19, ortaöğretimde yüzde 25 ve yükseköğretimde yüzde 53 seviyelerindedir.

Analizi derinleştirip öğrenci başına yapılan eğitim harcamalarını, kişi başına GSYH'ya oranladığımızda Türkiye, yükseköğretimde OECD ortalamasının üzerinde harcama yapar iken ilköğretim ve ortaöğretim kademesinde OECD ortalamasının altında kalmıştır.

1995 yılına göre 2004 yılında eğitim kademeleri itibariyle-ilköğretim ve ortaöğretim ile yükseköğretim- eğitim harcamalarındaki değişim ve öğrenci sayılarındaki değişim ve bunların sonucunda öğrenci başına eğitim harcamalarındaki değişim de analiz edilmiştir. Farklı bir tablo ortaya çıkmıştır.

Eğitim kademeleri itibariyle eğitim harcamalarında, tüm ülkelerde artış görülmektedir. İlköğretim ve ortaöğretim kademesinde bazı ülkelerde görülen öğrenci sayılarındaki önemli azalmanın da etkisiyle, öğrenci başına eğitim harcamalarında tüm ülkelerde artış ortaya çıkmıştır. Yükseköğretim kademesinde ise, öğrenci sayısında azalma görülen tek bir ülke var iken öğrenci sayısı yüksek oranlarda artan ülke sayısı, çok daha fazladır. Bazı ülkelerde öğrenci sayısındaki artışın eğitim harcamalarındaki artıştan daha fazla olması sonucunda, öğrenci başına yapılan eğitim harcamalarında düşüş görülmüştür.

Türkiye 1995 yılına göre 2004 yılında, ilköğretim ve ortaöğretimde OECD ülkeleri içerisinde öğrenci başına yapılan eğitim harcamalarında en yüksek artışı sağlayan ülke olmuştur. Benzer bir artış, yükseköğretimde de görülmüştür. Aynı zamanda ilköğretim ve ortaöğretimdeki harcamalarında en yüksek artışı sağlayan ülke olması ve yükseköğretim harcamalarında ise

en fazla artış sağlayan ülkeler arasında yer almış olması, Türkiye açısından dikkat çekicidir.

Sonuç olarak, OECD üyesi ülkelerde eğitim harcamaları devamlı olarak artmıştır. OECD ortalamasına göre yükseköğretim kademesindeki artış, ilköğretim ve ortaöğretim kademesindeki artıştan daha fazladır. Türkiye’de ise ilköğretim ve ortaöğretim kademesindeki artış daha fazladır. Türkiye son yıllardaki performansı ile diğer OECD ülkelerinin eğitim harcaması seviyelerine yaklaşmaktadır.

İlköğretim ve ortaöğretimde birçok OECD ülkesinde önümüzdeki yıllarda öğrenci sayısında azalmanın öngörülmesi nedeniyle mevcut eğitim harcama miktarının korunması halinde öğrenci başına düşen kaynak miktarında artış beklenebilecektir. Yükseköğretimde ise öğrenci sayısındaki artışın devam edeceği dolayısıyla kaynak ihtiyacında artacağı beklentisi mevcuttur. Zaten yükseköğretimin finansman yapısı ilköğretim ve ortaöğretimden farklılık göstermektedir.

Günümüzde birçok ülkede eğitimin finansmanında, kamu kaynakları ağırlıklı bir finansman yapısı sözkonusudur. Ancak eğitim kademeleri açısından incelendiğinde finansman yapısı değişebilmektedir. İlköğretim ve ortaöğretimde, kamu kaynakları ağırlıklı bir finansman yapısı mevcut iken; yükseköğretimde ise, bazı ülkelerde özel kaynaklar ağırlıklı bir yapıya dönüşmektedir. Finansman yapısındaki bu dengeler değişmekle birlikte eğitime olan talep ve eğitim için yapılan harcamalar, devamlı artmaktadır.

Ülkemizde eğitime ayrılan kaynakların yetersizliği, OECD verileri ile daha net görülmektedir. 1995 yılına göre eğitim harcamalarında en fazla artış sağlayan ülkeler arasında ilk sıralarda yer alması, OECD ortalamasına daha kısa zamanda ulaşmasını sağlayacağından dolayı olumludur. Eğitim için, hem kamu kaynaklarının hem de özel kaynakların artırılması gerekmektedir. Özellikle yükseköğretimde, özel kaynakların kullanımını artıracak uygulamalara öncelik verilmelidir.

KAYNAKLAR

- Bulutoğlu Kenan (1988), *Kamu Ekonomisine Giriş*, Filiz Kitabevi, İstanbul.
- Gillis, Malcolm, Dwight H. Perkins, Michael Roemer ve Donald R. Snodgrass (1992), *Economics of Development, 3rd Ed.*, W.W. Norton & Company, New York.
- Karluk Rıdvan (2002), *Uluslararası Ekonomik Mali ve Siyasal Kuruluşlar, 5.b.*, Turhan Kitabevi, Ankara.
- OECD (1998), *Education at a Glance: OECD Indicators 1998*, Paris.
- OECD (2003), *Education at a Glance: OECD Indicators 2003*, Paris.
- OECD (2005), *Education at a Glance: OECD Indicators 2005*, Paris.

- OECD (2007), *Education at a Glance 2007: OECD Indicators*, Paris.
(<http://www.oecd.org/edu/eag2007>)
- OECD (2007a), *OECD Annual Report 2007*, Paris.
- OECD/ UNESCO. (2003) *Financing Education-Investment and Returns: Analysis of World Economic Indicators, 2002 Edition*, Paris.
- Pınar, Abuzer (2006), *Maliye Politikası- Teori ve Uygulama*, Naturel Yayıncılık, Ankara.
- St. John, Edward P.(2006), *Education and the Public Interest: School Reform, Public Finance, and Access to Higher Education*, Springer, Netherlands.
- World Bank (2005), *Turkey – Education Sector Study*, Report No. 32450-TU, Washington D.C.,